

Samenwerking en opschaling in het onderwijs

*Verslag van het negende Zelandusdebat gehouden op
donderdag 15 januari 2015 in Goes*

Opening

Gewestelijk voorzitter Aty Harwijne heet de ruim honderd aanwezigen welkom bij het negende Zelandusdebat in het gebouw van de Pontes Scholengroep aan de Oranjeweg in Goes. Dit Zelandusdebat gaat over bevolkingskrimp en onderwijs. Moderator Jan Ennik, directeur van het Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland (RPCZ), wordt door haar geïntroduceerd.

Moderator

Jan Ennik stelt zich voor en geeft uitleg over de opzet van het debat: *"Is een goed doordachte schaa sprong in het Zeeuwse onderwijs nodig? Wat zijn de verbanden tussen onderwijs en de leefbaarheid in de dorpskernen en wijken? Commissaris der Koning Han Polman zei in zijn Nieuwjaarspeech dat we niet bang moeten zijn om heilige huisjes ter discussie te stellen. In de PZC was onlangs te lezen dat er meer jonge gezinnen in Zeeland waren komen wonen. Aan de hand van een aantal stellingen zal het thema bevolkingskrimp en onderwijs worden behandeld."*

Stelling 1: Verlaat het adagium: In elke kern een basisschool en kinderopvang.

Meneer in de zaal: *"Hoe moet Zeeland en haar onderwijs op de kaart blijven staan in een krimpende provincie? Er wordt opgeschaald, maar er vindt ook veel meer samenwerking plaats."*

Gerard Langerart: *“Kwaliteit in het onderwijs vraagt om een bepaalde schaal anders doe je een aantal kinderen te kort. Kinderen die meer aandacht behoeven vallen dan buiten de boot.”*

Meneer in de zaal: *“Wat is klein? Je kunt ook op nieuwe manieren onderwijs geven en dan hoeven de kleine scholen niet opgeheven te worden. Kijk naar de school in Wilhelminadorp waar kinderen op hun eigen niveau les krijgen. Een school is een voorziening om jonge gezinnen naar het platteland te krijgen.”*

Mevrouw in de zaal: *“Zodra de basisschool dicht gaat trekken mensen weg uit de dorpen. Onder de dertig leerlingen wordt het wel penibel. Je kunt ook kinderen uit de randen van de steden naar scholen in de dorpen laten gaan.”*

Cees Liefing: *“Er zijn veel scholen verdwenen. Dit hoeft niet altijd een negatief effect te hebben op de leefbaarheid. In sommige dorpen wonen weer meer jonge gezinnen en die hebben een vervoerspool opgezet om de kinderen naar scholen in de buurt te brengen. In Zeeuws-Vlaanderen proberen we de kinderopvang beter en*

goedkoper te organiseren in samenwerking met het onderwijs, want anders sturen de Zeeuws-Vlamingen hun kinderen naar België waar de kinderopvang nagenoeg niets kost.”

Jan Ennik: *“Frank van Driessche meldde via de e-mail dat zolang de scholen geen onvoldoendes krijgen van de inspectie deze opengehouden moeten worden.”*

“De kwaliteit dient leidend te zijn”

Mevrouw in de zaal: *“De kwaliteit van het onderwijs dient leidend te zijn en niet het leerlingenaantal.”*

Stelling 2: De overheid is verantwoordelijk voor voldoende alternatieven om de sociale cohesie te waarborgen.

Jo-Annes de Bat: *“Wij gaan niet over het sluiten van scholen. Daar gaan de scholen zelf over. In Kattendijke bruist met een mooi dorps huis met voldoende activiteiten voor jongeren. Terwijl de school er is verdwenen is de leefbaarheid misschien wel verbeterd.”*

Albert de Bruijn: *“De regie voor de sociale cohesie ligt niet bij de gemeente. De regie moet bij de inwoners liggen. De gemeente moet faciliteren en de mensen moeten de leefbaarheid in stand houden.”*

“Onderwijs is breder dan alleen les geven”

Cees Liefing: *“Onderwijs is breder dan alleen les geven. Scholen moeten zich niet beperken tot hun primaire taak.”*

Pim van Kampen: *“In Kortgene wordt een nieuwe school gebouwd waar ook de huisarts, de apotheek en de kinderopvang worden opgenomen. In Kloetinge wordt ook geprobeerd om in en rond de school meer activiteiten te organiseren. Een schoolgebouw staat meer dan de helft van de dag leeg en dat is zonde.”*

Meneer in de zaal: *“Een brede school heeft goede effecten op de sociale ontwikkeling van kinderen. De kinderen gaan veel vaker dan voorheen naar voorschoolse voorzieningen. Wat is het perspectief van kinderen op een school met maar 30 leerlingen? De leeftijdsverschillen in één lokaal zijn te groot.”*

Gerwi Temmink: *“Het is belangrijk dat de overheid meer vaart zet achter samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang.”*

Stelling 3: Gemeenten moeten over grenzen stappen.

Hendrik-Jan van Arenthals: *“Op Walcheren wordt bijvoorbeeld samengewerkt tussen middelbare scholen. Gemeenten moeten niet alleen samen plannen maken, maar ook boter bij de vis doen. Stap ook over de grenzen van achterhaalde of hinderlijke regelgeving heen.”*

Meneer in de zaal: *“Steeds meer gemeenten zien in dat ze gezamenlijke agenda's moeten voeren. Dat geldt voor jeugdzorg, onderwijs, enzovoorts.”*

Ben de Reu: *“Ik ben wat dit betreft een ongeduldig mens, maar sommige bewegingen kun je niet zomaar forceren. Er zijn andere ontwikkelingen die veel sneller gaan. Denk bijvoorbeeld de wegtrek van jongeren uit Zeeland. Bedrijven vragen zich af of zij op de middellange termijn nog voldoende gekwalificeerd personeel kunnen krijgen. Kijk naar een bedrijf als Lamb Weston Meijer B.V. waarvan de financiële afdeling verhuist naar Breda.”*

“Opschalen van gemeenten niet zaligmakend”

Jo-Annes de Bat: *“Opschalen van gemeenten is geen zaligmakend iets. De samenwerking is op veel plaatsen al in gang gezet.”*

Hendrik-Jan van Arenthals: *“Het opschalen van gemeenten is niet per se nodig. Blijf als overheid gelijke stappen zetten met de scholen. Volg de actualiteit en durf als overheid risico's te nemen.”*

Pim van Kampen: *“De gemeenteraden staan wisselend tegenover samenwerkingsverbanden die gemeentegrenzen overschrijden. Wanneer het processen zijn die van onderop komen worden die veelal gesteund door de gemeenteraden.”*

Stelling 4: Het voortgezet onderwijs is teveel geconcentreerd in grote eenheden.

Marion Lippens: *“Wij wonen in Biervliet en mijn zoon zit bij de Pontes Scholengroep op school omdat hier extra aandacht is voor kunst en cultuur.”*

Klaas Terlage: *“Het formaat van de locatie van de Pontes Scholengroep aan de Oranjeweg is niet overdreven groot. Hier krijgen 1600 leerlingen les. In Zierikzee zijn een muziekschool en een bibliotheek in het schoolgebouw van ons getrokken.”*

Hendrik-Jan van Arenthals: *“Naar Nederlandse begrippen zijn er geen grote middelbare scholen in Zeeland. De grootste basisschool in Middelburg heeft 500 leerlingen.”*

Klaas Terlage: *“Recent hebben we gesprekken gevoerd met onze brugklassers. Zij waren overwegend blij dat ze nu op een school met meer kinderen zitten.”*

Anita Pijpelink: *“Het moet niet gaan om de grootte van de organisatie. Kunnen we voldoende diversiteit in het middelbaar onderwijs aan blijven bieden? Sportklassen? Tweeklassig onderwijs? Dat kunnen niet alle scholen tegelijk aanbieden.”*

“Creativiteit van onderop met ondersteuning”

Meneer in de zaal: *“Kleine scholen kunnen ook goed samenwerken. Dat gebeurt ook in Zeeland. Zo wordt maatwerk geleverd voor leerlingen met een leerachterstand.*

Samenwerken is beter dan schaalvergroting op dit onderwijsgebied. Creativiteit van onderop en met ondersteuning van de provincie en de gemeenten.”

Cees Liefing: *“Hoe houden we de middelbare scholen betaalbaar? Een zesde klas VWO met maar zes leerlingen kan moeilijk uit. De valse concurrentieprikkel moet er uit worden gehaald. Waarom leerlingen afvangen met iPads, enzovoorts?”*

Mevrouw in de zaal: *“Zelf kom ik niet uit Zeeland. De eilandstructuur in Zeeland trekt volgens mij nog steeds een grote wissel op veel terreinen. Hoe komen leerlingen na schaalvergroting met het openbaar vervoer naar school? Dit zet mensen met kinderen aan tot verhuizen. Regel het vervoer van leerlingen daarom goed.”*

Albert de Bruijn: *“De fysieke afstanden dreigen te groot te worden. Leerlingen in Sluis die Latijn in het pakket hebben zullen bij het wegvallen van dit aanbod in Sluis helemaal naar Hulst moeten reizen.”*

Stelling 5: Steeds meer jongeren zoeken buiten de provincie onderwijs omdat het aanbod in Zeeland onvoldoende is.

Anita Pijpelink: *“Ze gaan vooral de provincie uit omdat zij hun vleugels willen uitslaan. Zeeland is niet het centrum van de wereld. Het University College Roosevelt (UCR) is prachtig, maar zal niet alle studenten aanspreken. Heb aandacht voor mensen die na hun studie weer terug willen keren naar Zeeland. We moeten de jongeren blijven volgen wanneer zij naar buiten Zeeland gaan.”*

Leerlinge in de zaal: *“De kans is groot dat ik in een andere provincie ga studeren. Ik wil mijn horizon verbreden.”*

Tom Lieveense: *“Het is logisch dat veel jongeren elders gaan studeren. Ik studeer zelf in Tilburg. We kunnen niet alle opleidingen aanbieden in een provincie met iets meer dan 380.000 inwoners. Ik zou later wel in Zeeland willen werken.”*

“Gebrek aan stageplaatsen stopt opleidingen”

Studente in de zaal: *“Ik volg een opleiding in de zorg. Ik woon in Zeeuws-Vlaanderen en zit in Goes op school. Wegens een gebrek aan stageplaatsen zit deze opleiding in de knel.”*

Henk Zielstra: *“Bij de Hogeschool Zeeland (HZ) en het UCR zijn er de afgelopen jaren diverse opleidingen bijgekomen. De HZ en het UCR hebben samen meer dan 5000 studenten.”*

Wouter van Zandbrink: *“Moeten we niet ook over de landsgrenzen kijken? De grote Vlaamse steden liggen om de hoek. Studeren in Vlaanderen is minder ver weg dan Groningen.”*

Henk Zielstra: *“De HZ heeft ook Belgische studenten. De samenwerking met Antwerpen op het gebied van verpleegkunde is goed.”*

“Scout op scholen technici voor de toekomst”

Anita Pijpelink: *“Ik mis de vraagkant in deze discussie. We gaan nu vooral uit van het onderwijsaanbod. Wat is de vraag vanuit het bedrijfsleven? We moeten in Zeeland meer aan scouting doen, zeker voor technisch personeel.”*

Stelling 6: Continue monitoring van de onderwijs-arbeidsmarktbehoefte is noodzakelijk gekoppeld aan niet-vrijblijvend overleg.

Ben de Reu: *“Er is nu een platform van de drie O's (onderwijs, ondernemers en overheden). Het is lastig om alle opleidingen in Zeeland aan te bieden. Je kunt het onderwijssysteem moeilijk iedere vijf jaar laten bijsturen op de vraag vanuit het bedrijfsleven. We moeten er voor zorgen dat er mensen naar Zeeland worden getrokken. We moeten onderwijs ook meer als vestigingsfactor gaan bekijken.”*

Jelle Gernler: *“Leerlingen in het praktijkonderwijs trekken niet weg uit de provincie. Die blijven hier veelal wonen. Er moet meer druk uitgeoefend worden op de werkgevers om passende arbeidsplaatsen voor deze Zeeuwen te creëren.”*

Theo Hut: *“Zet in op de jongeren die een MBO-opleiding volgen. Zij blijven hier vaak wonen. De onderwijsinstellingen moeten uit zichzelf samenwerkingsverbanden aangaan en niet wachten tot het helemaal fout gaat of totdat de overheid zich er van bovenaf mee gaat bemoeien.”*

Ben de Reu: *“De Participatiewet maakt dat werkgevers ook een verplichting hebben om mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt aan te nemen.”*

Gerard Langerart: *“Nu is er een overschot aan onderwijzend personeel. We moeten de cijfers goed in de gaten houden om straks niet met een tekort opgezadeld te zitten.”*

Henk Zielstra: *“Momenteel is er minder werk voor onderwijzers in het basisonderwijs. De eisen om in te kunnen stromen op de Pabo zijn opgeschroefd. Daardoor kan er in de toekomst mogelijk een tekort ontstaan.”*

Jo-Annes de Bat: *“We moeten prognoses niet leidend laten maken bij ons beleid in Zeeland.”*

“Prognose zijn niet zaligmakend”

Cees Liefing: *“De prognoses zijn niet zaligmakend. In Goes valt het mee en in Zeeuws-Vlaanderen valt het veel meer tegen dan verwacht.”*

Stelling 7: De transitie eisen in krimpgebieden, nog meer dan elders, samenwerking.

Meneer in de zaal: *“Ik zou willen dat de samenwerking tot stand komt in het speciale onderwijs, de jeugdzorg, enzovoorts. Het tempo waarin de transitie worden*

doorgevoerd ligt echter te hoog. Cliënten en mensen op de werkvloer willen wel, maar het midden- en bovenkader is bang om minder financiële middelen te krijgen.”

Cees Corstanje: “Niet alles problematiseren. Wees ook trots op de samenwerkingsverbanden die wel van de grond komen en succesvol blijken te zijn. Er is veel bereidheid om de concurrentie te staken en elkaar aan te vullen.”

Hendrik-Jan van Arenthals: “Alle problemen in het onderwijs met betrekking tot krimp gelden ook voor bijvoorbeeld jeugdzorg. Onderwijs, jeugdzorg en gemeenten moeten samenwerken.”

Jo-Annes de Bat: “Naar het zich laat aanzien verloopt de decentralisatie van de jeugdzorg in Zeeland goed. Dat is mede dankzij de goede samenwerking met de provincie. Samenwerking tussen gemeenten, instellingen en onderwijs is broodnodig.”

Koos de Meij: “Wanneer we niet snel meer gaan samenwerken in Zeeland wordt het ons van bovenaf opgelegd.”

“De schotten moeten verdwijnen”

Theo Hut: “Onderwijs en jeugdzorg werken al jaren samen. Er zullen in het onderwijs, net als in de zorg, veel schotten moeten verdwijnen.”

Stelling 8: De provincie Zeeland moet de regie op het proces van structuurversterking voeren.

Ben de Reu: “Henk van Koeveringen heeft hier een pleidooi voor gehouden naar aanleiding van de Nieuwjaarsspeech van de Commissaris van de Koning. Grootschaligheid boezemt veel mensen angst in. Houdt bij opschalingen rekening met sentimenten. De overheid loopt qua samenwerking achter vergeleken met het onderwijs en het bedrijfsleven. In Zeeland ontbreekt het aan een grote gemeente die (financieel) het voortouw kan nemen. De zorg, het onderwijs en het bedrijfsleven zetten de toon en de overheid moet mee.”

Meneer in de zaal: “De overheid moet faciliteren. Je moet als overheid durven loslaten. Wanneer men in de industriesector elkaar weet te vinden op het vlak van energiebesparing moet de overheid hier direct op inhaken.”

De belangrijkste keuzes die gemaakt moeten worden...

Jo-Annes de Bat: “Bestuur moet je dicht bij de burgers houden. Per regio naar één ambtelijke organisatie.”

Pim van Kampen: “Samenwerking van onderop en kwaliteit leidend laten zijn.”

Hendrik-Jan van Arenthals: *“Stel het belang van de leerlingen en studenten voorop.”*

Anita Pijpelink: *“Er zijn hier veel bestuurders aan het woord geweest en die hebben een andere agenda dan de leerlingen, leerkrachten en ouders / verzorgers. Soms worden besluiten genomen die op docentniveau in de uitvoering lastig uitpakken.”*

Cees Corstanje: *“Er is lef genoeg in Zeeland. Er wordt over denominaties heen gekeken en samengewerkt. Ga zo verder.”*

Jo Corstanje: *“Veranderingen kunnen niet doorgevoerd worden wanneer je de mensen niet mee krijgt. De beloning van onderwijzend personeel moet verbeteren.”*

Ben de Reu: *“Hoofd in de wolken en voeten op de vloer. Durf te dromen, maar houdt het contact met de realiteit.”*

“Krimp is een veelkoppig monster”

Cees Liefting: *“Krimp is een veelkoppig monster. Het heeft effect op vele aspecten van de Zeeuwse samenleving.”*

Gerard Langeroot: *“In december was ik betrokken bij het ontslag van een medewerker van ZorgSaam. Er had in de ziekenhuiszorg al eerder een schaa sprong moeten plaatsvinden. Leer daarvan. Wanneer we te lang in één bepaalde geesteshouding blijven hangen gaat het fout.”*

Sluiting

Aly Harwijne bedankt alle aanwezigen voor hun komst en inbreng. Er zijn bijzondere woorden van dank voor de conciërge, de directeur Pontes Scholengroep Klaas Terlage en de moderator Jan Ennik. Het debat verliep in een prettige sfeer en na afloop werd er volop nagekaart.

